THE CANADIAN ISRAELITE
DER CANADER YID.
The only Jewish Weekly in the Dominion of Canada.
B. GOLDSTEIN, Editor.
Canadian Israelite Publishing Company.
823 Main Street Phone Main 6024 Winnipeg, Man.
Subcription: 1 Year $1.00, 6 Months 60c.
ווינניפעג, פרייטאג ז׳ תשרי, תרע״ב.

דעם פאלקס ענטפער.

מיט איבער א וואך צוריק האט דאס פאלק געהאט דאס ווארט. די ליבע-אלע נאווערמענט האט זיך אנגעפרעגט כיים פאלק צי איז עס מוסכם צו שלי-סען אן אבמאך מיט די פעראיינינגטע שטאאטען און דאס קענעדער פאלק האט הילכיג אבגעענטפערט: — ניין!

אמת טאקע, דער בעשלוס און פאלקס ענטפער איז געווען א מורא׳דיגע איבעררראשונג פאר אלעמען, פאר ביידע פארטייען און פאר דער גאנצער ארומי-גער וועלט. אבער דאס איז געווען א זיכערער און פעסטער בעשלוס, א שטאר-קער ענטפער אז דאס פאלק וויל ניט אדער האט מורא פאר דעם אבמאך.

און מורא האט דאס פאלק געהאט, אזן צווייפעל, נור דערפאר וואס מען האט עס געשראקען מיט אנעקסיישאן. די מורא פון אנעקסאציע האט ארומגע-כאפט די פאטריאטישע קענעדיער, וועלכע, קען זיין, אז פיעלע פון זיי זיינען אפשר אליין געווען צווישען יענער דעפוטאציע וואס האט געבעטען דעם פריהע-ריגען פרעמיער צו שליסען אזא אבמאך. צי איז די מורא בענרינדעט אדער — די מיר גלויבען — פאלש, דאס פאלק האט געהאט רערביי דאס ווארט און דאס פאלק האט ערקלעהרט אז עס איז ניט איינשטימיג צו שליסען דעם אבמאך.

ניט וויל לאריער אדער זיין פארטיי האט אנגעהארען דעם הן; ניט וויל דאס פאלק איז בעסער געפעלען געווארען די אפאזיציאן. עס איז דא געווען א פראגע פון אנעקסאציע וואס האט זיך פערשפרייט איבער אלע שטעדט און שטעדטליך און דערצו נאך וואלטען די איינגעגע אינטערעסען פון איינינג גרויסע מאנופעקטשורערס געליטען און דאס פאלק האט זיין ענטפער געגעבען אז עס וויל ניט קיין נייעס, עס האט מורא פאר דעם נייעם איינפיהר וואס איז ארומגע-נומען און שטארק נאהענט מיט אזא געפעהרליכעם ווי אנעקסאציע.

און אנדערש קען מען דעם פאלקס בעשלוס פון דעם 21טען ניט אויס-טייטשען. דען איז דאך די רעספּראסיטי פראגע דאך געווען אמאל די אישו אויך פון דער קאנסערוואטיווער פארטיי; איז דאך דער פערלאנג פון אזא אבמאך דאך געווען דער וואונש פון די פארמער, פון וועלכע א דעפוטאציע האט עס פארגע-לעגט פארן פרעמיער לאריער, — טא ווארום יעצט אזא שטרענגער ענטפער, אויב ניט די מורא פאר אנעקסאציע?

איך בויג זיך — האט לאריער געזאגט ווען ער האט געזעהען אז זיין מאכט פאלגט — פאר דעם מיינונג פונ׳ם פאלק״. און אזוי דארפען אויך זאגען זיינע חברים. די בירגער פון קענעדא האבען ניט געגען די ליבעראלען און ניט געגען זייער 15 יעהריגען פיהרערשאפט. און ניט אויס שנאה צום ליבעראליזמוס האבען זיי געשטימט געגען לאריערס גאווערמענט, דאס איז געווען אויס מורא פאר דעם רעספּראסיטי אבמאך און — קול המון איז — קול שדי.

וואס אונז, אלס אידען, דארף פרעהען איז, דאס בוראסא׳ס קליקע, די כאנדע שווארץ מאה׳ניקעס, זיינען יעצט ארויסגעשטויסען פון צו קענען האבען א ווירקונג אויף מר. בארדען׳ס גאווערמענט. די קאנסערוואטיווען האבען יעצט אזא מאיאריטעט דאס זיי גויטינען זיך ניט אין דער פערבינדונג מיט די נאציא-נאליסטען. וועלכע זיינען אלע, אזן אויסנאהם, אנטיסעמיטען און וועלכע וואל-לען אויך [illegible] שאדען געבראכט די אידישע בירגער פון קענעדא.

די אידישע קויל.

אלזא דער רוסישער המן, דער רוסישער טארקוואמאדא, איז פון זיינע וואונדען געשטארבען!

געשטארבען, „אפיציעל״ געשטארבען, געשטארבען און בעשטעטיגט איז זיין טויט באלד געווארען.

פאר זיין ניט אפיציעל, און אונבעשטעטיגטען טויט האבען מיר אפילו ניט מורא געהאט. מיר האבען באלד פערשטאנען אז די קויל וואס האט איהם דורכגעלעכערט און פערברענט די לעבער, אז די היסטאריש נקמה-קויל האט געטראפען אין ציעל, זי איז געווען „די ריכטיגע זאך אויף׳ן ריכטיגען פלאץ״, זי איז געווען דער ערשטער העלער בליץ אין דעם געדיכטען כמארע פינסטערלען רוסלאנד.

אין עס האט אונז ניט געאארט ווען מיר האבען נאכהער דערהערט אז די קויל איז געשאסען געווארען פון משה פערשקעוויטש, אדער חיים הירשעוויץ. עס האט אונז ניט געשראקען ווען מען האט „אפיציעל״ בעשטעטיגט אז פאראוו איז ניט קיין געבארענער גוי. אדרבה עס האט אונז הנאה געטהאן, ווען מען האט אונז איבערצייגט אז באגראוס זיידע איז געווען א איד. און כאטש צום דריטען דור, האט דער געטויפטער איד ראכע געגומען פון דעם צורר היהודים. פון דעם בלוט-הונד סטאליפין, וועלכער איז געווען דער ערשטער און דער איינ-ציגער מיט זיינע רציחות הויפטזעכליך געגען אידען.

אידען האבען געהאט שוין אין רוסלאנד פיעלע שונאים, פון וועלכע — נור אויסצורעכענען זיי—געמט דורך א שוידער, פון אזא בלוט הונד ווי סטאליפין האבען זאגאר די רוסישע ניט געדענקט.

און אום מען זאל ניט מיינען אין רוסלאנד אז אידען זיי א שה לטבח, אז אידען לאזען זיך קוילען און קיין ברעקעל נקמה און קיין ברעקעל וויעדער-שטאנד האבען זיי ניט; אום די רוסישע טיראנען זאלען געדענקען אז אפילו א געטויפטער איד, אפילו א איד וואס האט זיך דערדיענט צו זיין ניקאלייעס א שומר — אפילו אזא איד, איז א איד און ער איז גרייט נקמה צו נעהמען פאר זיינע ברידער — אום דאס זאלען די רוסישע טיראנען וויסען. האט אונז ניט גע-שראקען ווען מיר האבען זיך דערזואוסט אז דער אנטענטאטער איז א איד.

יום כפור.

צווישען די צעהן טעג פון תשובה און חרטה איז יום כפור דער ערהא-בענסטער טאג ביי אידען. אין דיעזען טאג פערגעסט דער איד אן זיין מאטעריע-לען לעבען, אן זיינע קליינליכע דאגות, זיינע וואכעדיגע זארג. וואס פאר א ווערטה האבען די קליינליכע דאגות, ווען צוליעב זיי אפפערט מען מיט דאס ערהאבענסטע? וואס פאר א ווערטה האט דאס גאנצע וואכעדיגע לעבען, מיט זיינע השגות, יסורים, זארג און פריד, ווען דאס היילינסטע ביים מענשען, דאס בעסטע און דאס העכסטע איז אפטמאל געטראטען געווארען?

אום ערב יום כפור שוין, ווען דער איד ניט א בליק אויף דעם פערגאנגע-נעם יאהר, אין וועלכען עולות זיינען בעגאנגען געווארען, עבירות זיינען אבגע-טהאן געווארען, אונרעכט איז בעגאנגען געווארען צו יעגעם און צו דער איינ-גער נשמה — ווען דער איד אום עיו״כ ערבליקט עס און זיין שטאלץ ווערט ער-נידערט, זיין גרויסמוטה געפאלען, זיין גדלות געבראכען און מיט הכנעה בעט ער א תשובה אויף אלעס, און מיט אן אראבגעבויגענעם קאפ שטעהט ער, האט ניט אין זינען קיין מאטעריעלישעס, קיין וואכעדיגעס, קיין פראסטעס און קיין גשמיות — אזא טאג איז און מוז זיין ערהאבען.

עס איז ניטא איין מאמענט אפשר אין דעם לעבען פון דעם דורכשניטלי-כען מענשען, אין וועלכען ער זאל ניט אין זינען האבען דעם קיום העצמי, דעם זעלבסט עקזיסטענץ; עס איז ניטא קיין איין מאמענט אפשר אין זיין לעבען ער זאל זיך אבגעבען חשבון הנפש — ער האט אבער איין טאג אזא אין יאהר און דאס איז יום כפור, ווען ער פיהלט א הארציגע חרטה, ווען ער פערגעסט אן אלץ און אלעס און האט בלויז אין זינען זיין נשמה.

אזא טאג איז און מוז זיין ערהאבען.

ברייף פון פאלעסטינא.

[פון אונזער קארעספאנדענט].

שוין זייט לאנג אז אין פאלעסטינא בכלל און אין ירושלים בפרט האט מען זיך געפרובט גרינדען א סעמינאריום, א ישבה, אדער גאר א פאבריק וואס זאל ארויסגעבען רבנים.

און דאס איז ניט, ווייל דער עולם קען לעדיג ניט זיצען און וויל אדער מוז עפעס טהאן, גאר דאס איז אזא נויט-ווענדיגקייט וואס די צייט האט עס בע-שאפען:

קיין יונגע לייט וואס זאלען, וף א-מאל, זיצען און לערנען לשמה, דאס איז היינט ניט בנטינא, יעדער וואס לערענט זוכט א צווק, דאס לערנען, וויל מען, זאל דיענען אלס „קרדום לחפר בה״ און דערום האט מען געמוזט איינזעהען אז דער בעסטער מיטעל אויף אנצוהאלטען אונזער יוגענד ביים לערנען איז ווען עס ווערט גענרינדעט ווערען א סעמינאריום פאר רבנים.

פיעל שטערונגען זיינען אבער פאראן וואס לאזען ניט אויספיהרען די זאך מכח אל הפועל. און יעצט ווען עס האבען זיך דערצו גענומען פעהיגע מענשען וואלט מען פיליייכט געקענט האפען אז די זאך זאל יא אבגעטהאן ווערען. איז אבער די צרה וואס אונזערע פעהיגע כלל טהוער זיינען אפטמאל קורצזיכטיג און זעהען ניט ווי זיי אליין שאדען זייערע אונטערנעהמונגען.

ה׳ לייזעראוויץ וועלכער איז דער הויפט אויפטהוער פאר דער רבנים סע-מינאריום, וויל למשל אבטהיילען די סעמינאריום פון די אנדערע ישיבות. עס איז דאך פערשטענדליך דאס אין אזא פאל וועט זיך אנהויבען א מין ק ר ע-מ ע ר ש ע קאנקורענץ צווישען די פערשיעדענע ישיבות מיט דער סעמי-נעריום און דער סוף וועט זיין ווי מיט אלע ירושלים׳ר אינסטיטוציאנען ווענדי קאנקורענץ ווערט די הירשערין ביי זיי.

איך האב אונטערגעשטראכען פרי-הער דאס ווארט: „קרעמערשע״, ווייל איך מיין ניט די קאנקורענץ אין דעם סדר הלמוד, דערפאר וואלט קיינער ניט בעדארפט זארגען. מען ווייס דאך אבער אז אויך דיעזער נייער אינסטיטוט וועט מוזען ארויסקוקען אויף חילף פון אויס-לאנ׳ן און האבענדיג אזא קנאקעדיגען נאמען ווי „ראבינער סעמינאריום״ אדער „בית מדרש גבה לרבנים״ וועט דאס זיכער שאדען טהאן די פריהעריגע רעדט אויך העברעאיש. ער זאגט: מיר שעצען די אידישע ארבייטער אין פא-לעסטינא, מיר שעצען אבער נאכמעהר תורת משה. מיר ווילען זיך ניט מישען אינ׳ם פריזואם לעבען פון די ארבייטער אבער ווען זיי זיינען מחלל שבת בפר-הסיא, מוזען מיר שטארק פראטעסטי-רען געגען זייער פערברעכען. דאס איז א חלול הקודש און א חלול השם, צו-ליעב וואס אונזערע עלטערען האבען זיך מוסר נפש געווען. מען ווייזט אונז אן אויף דעם מסירת נפש פון די יונגע ארבייטער וואס זיינען אוועק קיין פא-לעסטינא און בעארבייטען דאס לאנד מיט שווייס און בלוט. דאס איז זעהר שעהן. פון וואנען האבען זיי אבער אזא ענערגיע צו אזא הייליגער זאך, אויב ניט אלס ירושה פון זייערע עלטערען, אויב ניט אלס ירושה פון די „בתי מדרשים און חדרים וואו זיי האבען גע-לערענט רעליגיאן? ווילען זיי אפער יעצט צוברעכען די רעליגיאן, טא וואו ווילען מיר מיט א דור שפעטער האבען אזעלכע קעמפפער? ניט דאס פריי זיין וועט אונז דאס שאפען, נור די רעליגיאן? למשל דר. באדענהיימער האט איניגע מאנאטען ניט געוואלט האלטען קיין שמיטה און מיר דארפען אויך נעמען דעם פראטעסטירען. מען וויל אז מיר זאלען זיין טאלעראנט. מיר ווילען אבער אז יענע זאלען זיין טאלעראנט צו אונז און צו אונזער געדאנק וועלכער איז דער געדאנק און ווילען פון אידישען פאלק. מען וויל פרייהייט, אבער אויך דאס האט א גרענץ. מיר ווילען זיך ניט בע-גנוגען מיט הבטחות פון איינציגע מענ-שען, זאל אונז דער קאנגרעס פערזיכע-רען אז אונזער פערלאנג וועט ערפילט ווערען״.

דר. ש. לעווין זאגט אז דאס לעבען איז שטארקער ווי דינגס. דער קאמפף פון׳ם ציוניזמוס איז דער קאמפף פון אידען און זיין נשמה. ווילען מיר אב-טהיילען יודענטהום פון ציוניזמוס ווע-לען מיר מעהר קיין ציוניזמוס ניט הא-בען. ווי אבער קען מען מאכען אז די יונגע לייט אין ארץ ישראל וואס אר-בייטען פאר א צוקונפט, זאלען דוקא היטען תורת משה? לאמיר זיי אבלאזען, לאמיר זיי ניט פערביטערען זייער לע-בען. מיט דער צייט וועט עס אנדערש ווערען, יעצט אבער ווען מיר וועלען פאלגען די מזרחיים וועט מען זאגען: „אויב דו ניבסט א מזרח׳איסט א פינגער וויל ער די גאנצע האנד״.

דר. באדענהיימער פערענטפערט זיך אז באלד ווי ער האט ערהאלטען א רעסקריפט פון גאון רב קוק וועגען שמיטה, האט ער באלד געפאלגט.

דר. טשעלנאוו ערקלעהרט, אז די מזרחיים ווילען זיך ניט מישען אין פרי-וואטען לעבען פון די ארבייטער, זיי ווילען נור אז די ארבייטער זאלען ניט ארבייטען אום שבת און ער פערזיכערט זיי אין נאמען פון דעם ציוניסטישען פיהרערשאפט אז אין אלע ציוניסטישע קאנצעליאריעס, אינסטיטוציאנען און אנשטאלטען וועלען אבגעהיט ווערען די אידישע דינים און רעליגיאן. „און אויב — ענדיגט דר. טשעלנאוו — דער קאנגרעס פראטעסטירט ניט געגען מיינע יעצטיגע הבטחות איז עס דער בעווייז, אז מען איז מיט מיר איינשטימיג״.

ה׳ שטרוק איז מיט דיעזער פערזיכע-רונג צופריעדען און דער קאנגרעס אפלאדירט שטארק.

זיבען אוהר שליסט זיך די זיצונג.

וועגען די איבעריגע זיצונגען — נעק-סטע וואך.

ש. ג״ם.

דער צעהנטער קאנגרעס.

(פון אונזער קארעספאנדענט).

פרייטאג, די זיצונג נאכמיטאג.

דער פארזיצענדער איז דר. טשעל-נאוו. דער סעקרעטאר ערקלעהרט אז ה׳ פינקעלשטיין פערשרייבט אין נאל-דענעם בוך די ה׳ה דר. נארדאי, דר. מארטארעק און ז. פישער, אויך פראפ. ארנשטיין און זיין פרוי ווערען אריינגע-שריבען אין נאלדענעם בוך.

דער פארזיצענדער ערקלעהרט אז דר. פעליקס טהאלהאפער מינכען האט נעשענקט 1000 מארק און הויט געבען נאך 1000 מארק פאר אן אינסטיטוט לטובת די פאלעסטינא׳ר אידישע אר-בייטער.

עס רעדען נאכהער 4 הויפט רעדנער: דר. לעווי, בן צבי, ה׳ בערלין און דר. ש. לעווין. דער ערשטער, דר. לעווי זאגט צווישען אנדערס: „מיר, מזרחיים, זאגען דאס מיר ווילען פאר אונזערע ברידער אין ארץ ישראל ניט נור בריוט, נור אויך נייסטינעס וואס זאל קרעפטי-גען די אידישע נשמה. מיר ווילען זיך ניט מישען אין דעם פריזואטען לעבען פון א מענשען, אבער עס איז פאראן א גרעניץ אויך צום פריזואטען לעבען. די פועלי ציון וואלטען בעדארפט, וואל-טען געמעגט אבשאצען די ווערטה פון דער רוח אום שפת אלס ארבייטס רוח. דער רוח אום שפת אלס ארבייטס רוח. זיי מעגען וויסען אז סאציאלזמוס הייסט ניט דאס יעדער מענש מעג זיך טהאן ווי ער וויל. מען זאגט דאס מיר טהוען ניט קיין ציוניסטישע ארבייט. דער אמת אבער איז אז מיר טהוען יא און מיר האבען דערום א רעכט צו אויפווייזען אז אין ארץ ישראל דארפען מיר ערצי-הען א אידישען דור וואס זאל היטען אונזער רעליגיאן און לעהרע און דאן וועלען מיר פראגרעסירען.

ה׳ בן צבי (פוע״צ) רעדט העברעאיש „די פועלי ציון — זאגט דער רעדנער — אנערקענען די גויכטיגקייט פון שפת. אבער די מזרחיים דארפען דאך זיין וועלען מיר מיט א דור שפעטער האבען אזעלכע קעמפפער? ניט דאס פריי זיין וועט אונז דאס שאפען, נור די רעליגיאן? למשל דר. באדענהיימער האט איניגע מאנאטען ניט געוואלט האלטען קיין שמיטה און מיר דארפען אויך נעמען דעם פראטעסטירען. מען וויל אז מיר זאלען זיין טאלעראנט. מיר ווילען אבער אז יענע זאלען זיין טאלעראנט צו אונז און צו אונזער געדאנק וועלכער איז דער געדאנק און ווילען פון אידישען פאלק. מען וויל פרייהייט, אבער אויך דאס האט א גרעניץ. מיר ווילען זיך ניט בע-גנוגען מיט הבטחות פון איינציגע מענ-שען, זאל אונז דער קאנגרעס פערזיכע-רען אז אונזער פערלאנג וועט ערפילט ווערען״.

דר. ש. לעווין זאגט אז דאס לעבען איז שטארקער ווי דינגס. דער קאמפף פון׳ם ציוניזמוס איז דער קאמפף פון אידען און זיין נשמה. ווילען מיר אב-טהיילען יודענטהום פון ציוניזמוס ווע-לען מיר מעהר קיין ציוניזמוס ניט הא-בען. ווי אבער קען מען מאכען אז די יונגע לייט אין ארץ ישראל וואס אר-בייטען פאר א צוקונפט, זאלען דוקא היטען תורת משה? לאמיר זיי אבלאזען, לאמיר זיי ניט פערביטערען זייער לע-בען. מיט דער צייט וועט עס אנדערש ווערען, יעצט אבער ווען מיר וועלען פאלגען די מזרחיים וועט מען זאגען: „אויב דו ניבסט א מזרח׳איסט א פינגער וויל ער די גאנצע האנד״.

דר. באדענהיימער פערענטפערט זיך אז באלד ווי ער האט ערהאלטען א רעסקריפט פון גאון רב קוק וועגען שמיטה, האט ער באלד געפאלגט.

דר. טשעלנאוו ערקלעהרט, אז די מזרחיים ווילען זיך ניט מישען אין פרי-וואטען לעבען פון די ארבייטער, זיי ווילען נור אז די ארבייטער זאלען ניט ארבייטען אום שבת און ער פערזיכערט זיי אין נאמען פון דעם ציוניסטישען פיהרערשאפט אז אין אלע ציוניסטישע קאנצעליאריעס, אינסטיטוציאנען און אנשטאלטען וועלען אבגעהיט ווערען די אידישע דינים און רעליגיאן. „און אויב — ענדיגט דר. טשעלנאוו — דער קאנגרעס פראטעסטירט ניט געגען מיינע יעצטיגע הבטחות איז עס דער בעווייז, אז מען איז מיט מיר איינשטימיג״.

ה׳ שטרוק איז מיט דיעזער פערזיכע-רונג צופריעדען און דער קאנגרעס אפלאדירט שטארק.

זיבען אוהר שליסט זיך די זיצונג.

וועגען די איבעריגע זיצונגען — נעק-סטע וואך.

איך און זיי.

פון ב. גאלדשטיין.

איך פרעג זיך אז איך ווערעריגען מאל: ווי-פיעל גליק האט מיר גע[illegible], וועמען אזוי פיעל ערוואַרטען זיי פיעל נחת האט וואלד און פריהלינג האבענדיג אזוי פיעל אונגעדולדיגע ערוואַרטונגען?

וועה דעם וועמען [illegible] אן קינד בלויז ערוואַרטען, דערצו [illegible] מילות.

עס שפרייט פאנאנדער דער רוהיגער היסעל זיין פאלע [illegible] ארונטער אלע זיינע ערוואַרטונגען [illegible] קליין און סיי גרויס. עס שפרייט פאנאנדער דער וואלד זיין גרין סאמעטענעס מאנטעל און וויקעלט איין אין זיין זיסען גערוך אלע בעשעפענישע און מעסט ניט די [illegible] און וועגט ניט די שווערקייט.

ניט גוט איז דעם וואס האט ניט וועמען זיין ערוואַרטענדע פאלע צושפרייטען און וועלמען איינצוהי-אין זיינע ערוואַרטענדע פלינלען.

איך האב אזעלכער ניט געוואלט זיין, אימער זאלסטו זוכען הענט וואס זא-לען פולע הויפענס אוועקטראגען פון דאס וואס די האסט אנגעזאמעלט.

איך האב אסאל צו „זיי״ די האנד אויסגעשטרעקט, איך האב געדענק הא-ניג צו בעקומען און אנשטאט דעם הא-בען זיי מיר ניפט געגעבען.

איך בעדויער דעם צופיעל אנגעזא-מעלטען האניג און זיי פרעהען זיך מיט דעם ביסעלע אויף וואס קיינער איז קיין בעלן.

אפטמאל האט נאך טרויעריגערס פא-סירט: איך האב מיינע פולע קעשעניעס זיי געציינט און זיי האבען צינלש גע-שמייכעלט. — „איך מיר עשירות״ — האבען די גרויסע געזאגט; — „מיר איז גוט די בלענדענדע ארמוטה״ — האבען די קלענסטע זיך גע׳חזר׳ט. און איך האב שוין געזאלט פערצווייפעלט ווערען. א טויט אורטהייל געזאלט ארויסטראגען. אבער איך האב באלד דערזעהן אז אויך פאראן אזעלכע וואס וויל אליין גענו-סען און אויך אנדערע געבען.

ווען איך האב מיין נוף געפוצט און געריינינט, האבען „זיי״ געשמייכעלט פון מיין אירדישען גייסט. זיי האבען זיך בלויז צו בעלער, טענען און פערזאמ-לונגען געפוצט.

איך, דער אירדישער, האב זיך אנער-קענט, זיי האבען דאס אויך געטהאן, אליין ניט וויסענדיג.

איך האב זיי ניט אנערקענט און זיי האבען דאס אויך געטהאן.

איך האב זיך געשטעלט אויף נראז בערג און זיי האבען מיר אליין דערצו געהאלפען.

נאר שטעהענדיג און צוקוקען זיי און וואס עס זוימעלט זיך אונטער מיר אין אבגרונד, האב איך בעדויערט מיין עלענדקייט און עס איז מיר נמאס גע-ווארען דאס בחיוט און פוטער. איך האב געמיינט אז איך דערין זיינען זוג-רים פאראן.

וואס טויג די „רייכקייט״? וואלט די ביהן דען ניט דערשטיקען זיך אין איי-גענעם האניג וועגן זי וואלט וויסען אז דאס ארבייט זי בלויז פאר ווערטלעך?

איך פיהל אפטמאל אן עקעל צו ברויט ווען איך וויים וואס פאר א קליינליכען גליק ער ברענגט „זיי״.

קליינליכער גליק און צופריעדענהייט! איהר טרעפט איהם ביי זייער אין קוך, אן עס און אין שלאף צימער.

— ביסטו א מבין? — פרעגט מיך איינער און ציהט אן דעם פאנאגראף.

— ביסטו א מבין? — פרעגט א צווי-טער און ווייזט מיר א קארד בילדעל.

— ביסטו א מבין? — פרעגט מיך א דריטער און ווייזט מיר א ניפסענע מיי-דעל וואס ער האט אויף אשעס בעקומען.

— ביסטו א מבין? — פרעגט א פיער-טער, אנכאפענדיג א קאלום פון א שונד ראמאן.

— ביסטו א מבין? — פרעגט א פינפ-טער און ווייזט מיר דעם כח פון זיין מוסקול.

דער ערשטער האט די געטליכע שטים וואס קעהרט אב שלעכטס ניט געהערט; ער האט זיך אויף די כוואליעס פון הייליגע טרעלען קיינמאל ניט גע-טראגען; ער האט ניט געלעבט קיין איין מאמענט אפילו אזן א דופק קלאפ פון מתיקות.

דער צווייטער האט דאס שעהנע נא-טור בילד ניט געזעהען און איז דערפון קיינמאל ניט געריהרט געווען; האט זיך קיינמאל אין מלאך ניט פערוואנדעלט, קוקענדיג אויף מענשליכע ארבייט. דאס זעלבע איז מיט׳ן דריטען געשעהן.

דער פיערטער האט קיין שעהן-נע-שמאק און קיין זעעל-פערלאנג ניט און דער פינפטער איז אין אפגרונד געבארן.

און דערפאר איז קליינליך זייער גליק און מיזעראבעל זייער צופריעדענהייט.

און דערפאר איז נמאס מיר אפטמאל מיין קערפער-שפייז וואס הונגערט אויס די נשמה.

און דערפאר וויים איך אז דאס בעס-טע פיר וואס „זיי״ וועלען מיר דאנקען איז ווען זיי „וועלען פון מיר אן לעפעל ווערימדיגען קערפער-שפייז בעקומען— און פאר א טראפען ווייבערשע-ליעבע וועלען זיי מיך מיט לייטזעליגע און מילדע אויגען אנקוקען. און ווען איך וועל זיי די לייבערך דורכלעכערען מיט אביסעל רחמנות וועלען „זיי״ וויינען פון נחת און איך — ווארום מיין אוצר קען זיי מעהר ניט ארויסגעבען..

און דערפאר הענג איך אכצעהן שלעסער און פערזיעגעל מיט אכצעהן ריגלען דיין קאסע! און דערפאר זאג צו זיך אליין:

„געה צו „זיי״ ארים ווידו ביסט געבא-רען אין זיי וועלען דיך בעדעקען מיט לעבען; געה צו זיי מיט א דיפלאם און זיי וועלען דיך בעעהרען; געה צו זיי מיט א נאמען פון א שמאטע קלויבער און זיי וועלען זיך קוויקען מיט דיר און געה מעחסט זיי דעם ניהנום און דעם גן עדן און זיי וועלען פחד האבען פאר דיר.

פערגעס דעם צוועק פון לעבען און שפיעל זיך מיט זיי אין בלענדזעניש און זיי וועלען מיט דיר „חבר׳שאפט״ שלי-סען; געה און שטיפ זיי טיעפער אין אב-גרונד און זיי וועלען דיר דאנקבאר זיין; העלף זיי פרעמדע קאסעס בערויבען און דו וועסט א בארמהערציגער זיין.

אויב דו קענסט, האב זיי ליעב, דען זייער לעבען איז ניט לאנג, זיי לעבען זייער איינגען לעבען, לענגער ווי דאס קען זיך עס ניט פאנאנדערציהען.

בעדויער זיי אויב דו ווילסט, דען אויף זייער מארגען קוקט קיינער ניט ארויס און מיט פערצווייפלונג קוקט ניט קיינער אויף זייער אבענד.

און אויב דו ביסט פון דעם׳ נייעם חדר, דאן ריים ארויס די בלומען פון דיין האארץ, הענג אויף דיין נשמה-פיעדעל אויף א ווערבע, צושנייד די סטרונעס פון דיין לעבען, שמיר אויס דיין געזיכט מיט סמאלץ און געה מיט זיי צוזאמען אינם זומפ טאנצען.

„זיי״ וועלען דיר קונצען בעווייזען: פון 5 מאכען זיי 50 און פון 50 מאכען זיי 500.

זיי וועלען דיר ספרוזשינעס אונטער דיינע פאדעשוועס צושטעלען און דו וועסט פלוצים אין א טענצער מגולגל ווערען.

א טענצער איז דאך קונץ און א קונץ איז ביי די העכסטע מדרגה.

און ווען די וועסט די קונץ קענען און זיך אויף די פיס שטעלען, וועלען זיי דיך פרובען אראבווארפען, וועסטו זיי דאן מיט דער פאדקאווע דערלאנגען באלד ווי דו וועסט א לאפע דערפיהלען. דו וועסט דאן אן זיך פערנעסען, רען דו ביסט א פערפאלענער.

אנטלויף פון די טענצערס און פון דער דער גליטשיגער פאדלאנע, וועסט זיכער פאלען און אויף א געפאלענעם האבען זיי רחמנות.

בעסער וועט זיין דיר און דיין נשמה ווען די וועסט צוקומען צו אזא מדרגה דאס דו וועסט קענען ברייט פאנאנדער-וויקלען דיינע פאלעס און אלע דיינע ערוואַרטענדע סיי קליין און סיי גרויס מילד עטפפאנגען.

אזוי האב איך זיך געלערענט.